

Tjänsteskrivelse

Datum

2024-08-30

Vår referens

Henrik Heyman
Utvecklingssamordnare
henrik.heyman@malmö.se

Johanna Ludvigsson
Utvecklingssamordnare
johanna.ludvigsson@malmö.se

Remiss Finansdepartementet - Stärkt skydd för vissa förtroendevalda och en tydligare intern kontroll i kommuner och regioner (Ds 2024:10) STK-2024-877

Sammanfattning

Malmö stad har av Finansdepartementet fått möjlighet att lämna synpunkter på promemorian Stärkt skydd för vissa förtroendevalda och en tydligare intern kontroll i kommuner och regioner (Ds 2024-10).

I aktuell promemoria föreslås en skyldighet för kommuner och regioner att förebygga att förtroendevalda som har ett förtroendeuppdrag på heltid eller betydande del av deltid, som till exempel kommunal- och regionråd, utsätts för ohälsa eller olycksfall till följd av hot och våld. Förtroendevalda som innehar politiska uppdrag på sin fritid omfattas inte av utredningens förslag.

Utredningen menar att förslaget kommer öka tryggheten för kommunal- och regionråd samt deras anhöriga. Den bedömer även att den lokala demokratin stärks genom att kommunal- och regionråden i mindre utsträckning kommer att påverkas i sina förtroendeuppdrag till följd av hot och våld.

Promemorian innehåller även ett förslag om att den interna kontrollen i kommuner och regioner ska förebygga fel och oegentligheter i verksamheten. Förslaget bedöms innebära att kommuner och regioner i högre omfattning kan förebygga, upptäcka och åtgärda fel och oegentligheter i verksamheten, till exempel välfärdsbrottslighet och korruption. Enligt förslaget bedöms därmed ekonomiska och andra skador i verksamheten kunna minska.

Stadskontoret delar i allt väsentligt den bedömning som framförs i promemorian men anser dock att utredningen har underskattat den merkostnad som förslaget kommer att innebära för kommuner och regioner.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta

1. Kommunstyrelsen godkänner förslag till yttrande och skickar yttrandet till Finansdepartementet.

Beslutsunderlag

- Remiss Finansdepartementet - Stärkt skydd för vissa förtroendevalda och en tydligare intern kontroll i kommuner och regioner (Ds 2024:10)
- Stärkt skydd för vissa förtroendevalda och en tydligare intern kontroll i kommuner och regioner (ds 2024:10)
- Remisskonferens - Stärkt skydd för vissa förtroendevalda och en tydligare intern kontroll i kommuner och regioner (Ds 2024:10)
- G-Tjänsteskrivelse KSAU 240902 Remiss Finansdepartementet - Stärkt skydd för vissa förtroendevalda
- Förslag till yttrande KSAU 240902 Remiss Finansdepartementet - Stärkt skydd för vissa förtroendevalda

Beslutsplanering

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2024-09-02

Kommunstyrelsen 2024-09-11

Beslutet skickas till

Finansdepartementet

Stadskontorets handläggare

Ärendet

Malmö stad har av Finansdepartementet fått möjlighet att lämna synpunkter på promemorian Stärkt skydd för vissa förtroendevalda och en tydligare intern kontroll i kommuner och regioner (Ds 2024:10). Sista svarsdag är den 20 september 2024. De föreslagna lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2025.

Bakgrund

Sveriges Kommuner och Regioner har i en hemställan den 28 juni 2022 efterfrågat att regeringen tar initiativ till att i kommunallagen – eller på annat sätt – förtydliga kommuner och regioners ansvar för förtroendevaldas trygghet och säkerhet. I hemställan framförs argumentet att det finns ett tydligt ansvar för anställdas skyddsbehov vid hot och hat, genom arbetsmiljölagstiftningen. För förtroendevalda däremot saknas idag en arbetsrättslig relation till kommunen eller regionen.

Utredningen i korthet

Regeringen har lagt fram förslag om stärkt skydd för förtroendevalda, Ds 2024:10

Stärkt skydd för vissa förtroendevalda och en tydligare intern kontroll i kommuner och regioner.

I aktuell promemoria föreslås en skyldighet för kommuner och regioner att förebygga att förtroendevalda som har ett förtroendeuppdrag på heltid eller betydande del av deltid, som till exempel kommunal- och regionråd, utsätts för ohälsa eller olycksfall till följd av hot och våld. Förtroendevalda som innehar politiska uppdrag på sin fritid omfattas inte av utredningens förslag. Det nya ansvaret är motsvarande den skyldighet som kommuner och regioner har för sina arbetstagare enligt 3 kap. 2 § första stycket och 3 § första stycket andra meningen arbetsmiljölagen (1977:1160), i fråga om hot och våld.

Promemorian innehåller även ett förslag om att den interna kontrollen i kommuner och regioner ska förebygga fel och oegentligheter i verksamheten.

Förslaget om en skyldighet att förebygga ohälsa eller olycksfall till följd av hot och våld

Utredningens förslag om skyldigheten för kommuner och regioner att förebygga ohälsa eller olycksfall för kommun- och regionråd till följd av hot och våld bedöms stärka skyddet för kommunal- och regionråd. Inskränkningen i den kommunala självstyrelsen bedömer utredningen står i proportion till förslaget. Kostnaderna för förslaget bedöms öka med 6 miljoner kronor per år för kommuner och regioner, vilket behöver regleras enligt den kommunala finansieringsprincipen.

Antalet förtroendevalda som har ett förtroendeuppdrag på heltid eller till största del av heltid uppgår till närmare 1 500 personer i kommunerna och till ca 320 personer i regionerna. Det betyder att kommuner och regioner i genomsnitt kommer att behöva inkludera ytterligare cirka sex personer i det säkerhetsarbete som redan i dag bedrivs för arbetstagarna inom ramen för arbetsmiljöansvaret.

I ett inledande skede medför förslaget ett visst merarbete för kommuner och regioner eftersom de måste anpassa säkerhetsrutiner och riskförebyggande åtgärder med mera. Utredningen bedömer att de anpassningar som behövs för detta inte kommer att innebära annat än en försumbar kostnadsökning av engångskaraktär. Till detta tillkommer dock löpande utbildnings- och informationsinsatser. Vid tillbud och händelser krävs dessutom uppföljande åtgärder, bland annat dokumentation, utredning och stöd till den som utsatts och även larmutrustning kan bli aktuell.

Utredningen menar att förslaget kommer öka tryggheten för kommunal- och regionråd samt deras anhöriga. Den bedömer även att den lokala demokratin stärks genom att kommunal- och regionråden i mindre utsträckning kommer att påverkas i sina förtroendeuppdrag till följd av hot och våld. Förslaget kan också göra det enklare att

rekrytera nya förtroendevalda och att få fler att våga engagera sig eller uttala sig i en viss fråga. Därmed minskar risken för själv censur och det demokratiska samtalet blir mer öppet.

Förslaget bedöms påverka kvinnor och män på samma sätt men olika grupper av förtroendevalda kan påverkas i olika utsträckning. Exempelvis kommer det i större utsträckning att påverka de kommunal- och regionråd som har en ordförandepost eftersom utsattheten är större bland dessa jämfört med de som har andra poster.

Förslaget om att den interna kontrollen ska förebygga fel och oegentligheter

Promemorian innehåller även ett förslag om att den interna kontrollen i kommuner och regioner ska förebygga fel och oegentligheter i verksamheten.

Utredningen menar att kommuner och regioner möter flera utmaningar som skiljer sig från statliga myndigheter på flera sätt. Kommuner och regioner är komplexa politiskt styrda organisationer som ansvarar för många olika verksamheter som kan bedrivas i olika driftsformer. En stor del av dessa består av välfärdsproduktion med nära och dagliga kontakter med såväl brukare som näringsliv. Detta innebär större utmaningar när det gäller att åstadkomma ett effektivt arbete mot korruption jämfört med de statliga myndigheterna.

Förslaget bedöms innebära att kommuner och regioner i högre omfattning kan förebygga, upptäcka och åtgärda fel och oegentligheter i verksamheten, till exempel välfärdsbrottslighet och korruption. Enligt förslaget bedöms därmed ekonomiska och andra skador i verksamheten kunna minska. Förslaget bedöms vara proportionerligt i förhållande till den inskränkning i den kommunala självstyrelsen som det medför, och innebär inga kostnader som gör att den kommunala finansieringsprincipen behöver tillämpas.

Förslaget utgår i stor utsträckning från befintliga förutsättningar och processer. Kommuner och regioner förväntas redan i dag arbeta för att förebygga fel och oegentligheter i sin verksamhet. Förslaget innebär ett förtydligande av kommuners och regioners ansvar för att förebygga att kommunala verksamheter drabbas av fel och oegentligheter.

Utredningen menar exempelvis att enskilda kommer att kunna få tillgång till förmåner och tjänster som de är berättigade till i stället för att dessa felaktigt ska tillfalla någon annan. Det innebär också att färre leverantörer som lämnar anbud eller ansöker om att få lämna anbud i en upphandling kommer att missgynnas genom att andra aktörer felaktigt tilldelas kontrakt. Vidare kan avtal avslutas med de leverantörer som vid uppföljning och kontroll av verksamheten inte levererar det som har avtalats, vilket

skapar nya avtalsmöjligheter för seriösa aktörer. Därigenom motverkas välfärdsbrottslighet och det säkerställs att kommunala skattemedel används till det som är tänkt. Förslaget bedöms kunna medföra att medborgarnas förtroende för det demokratiska systemet och dess institutioner stärks när fel och oegentligheter i kommunal verksamhet minskar.

Stadskontorets bedömning

Kommuner och regioner ansvarar redan för att förebygga att arbetstagare utsätts för ohälsa eller olycksfall till följd av hot och våld.

Stadskontoret instämmer i Sveriges kommuner och regioners inställning att hot och hat mot förtroendevalda inte enbart kan ses som ett problem för den enskilde. Företeelsen utgör också ett reellt och allvarligt problem för det demokratiska systemet med allvarliga konsekvenser. Stadskontoret ser att det finns en påtaglig risk för att förtroendevalda väljer att begränsa sitt engagemang antingen genom att helt avstå från att uttala sig i specifika frågor eller känner sig förhindrad att delta i debatten på grund av hot och våld. Det finns också skäl att anta att möjligheten att rekrytera nya förtroendevalda allvarligt försvåras om det inte vidtas åtgärder för att stärka de förtroendevaldas trygghet.

Däremot delar inte stadskontoret utredningens bedömning i den del som avser finansiering. Stadskontoret ser att såväl initiala som löpande kostnader vida kommer överstiga utredningens kostnadsutredning.

När det gäller förslaget om att förtydliga att den interna kontrollen ska förebygga fel och oegentligheter i verksamheten instämmer stadskontoret i utredningens bedömning. Malmö har, liksom många andra kommuner, redan idag en intern kontroll som är utvecklad för att identifiera och hantera risker för fel och oegentligheter. Genom förtydligandet kan förslaget bidra till att generellt höja lägstanivån för intern kontroll i Sveriges kommuner. Stadskontoret ser förslaget som ett viktigt led i att vidga begreppet intern kontroll från ett strikt ekonomiskt perspektiv till allmän riskbedömning i en bredare kontext.

Ansvariga

Per-Erik Ebbeståhl Avdelningschef

Magdalena Bondeson Sektionschef

Andreas Norbrant Stadsdirektör